

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa B. S.A. w B.
przeciwko Przedsiębiorstwu W. Sp. z o.o. w O.
o ustalenie (IX GC (...))
oraz z powództwa Przedsiębiorstwa W. Sp. z o.o. w O. przeciwko B. S.A. w B.
o zapłatę (IX GC (...)),
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 stycznia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej Z. S.A. w B.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 13 marca 2020 r., sygn. akt I AGa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

2. zasądza od B. S.A. w B. na rzecz Przedsiębiorstwa W. sp. z o.o. w O. kwotę 2 700 (dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego w sprawie o ustalenie.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną - strony powodowej w sprawie o ustalenie i pozwanej w sprawie o zapłatę - Zakładów „B.” S.A. w B. (dalej: Z. B. S.A. w B.) od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 13 marca 2020 r., sygn. akt I AGa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecnictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Jako pierwszą podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej skarżący wyeksponował jej oczywistą zasadność, którą wywodzi z tego, iż Sady obu instancji przyjęły jego odpowiedzialność za potrzebę wybudowania przez - stronę pozwaną w sprawie o ustalenie i powodową w sprawie o zapłatę - Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w O. (dalej: PWiK sp. z o.o. w O.) nowego systemu

zaopatrzenia w wodę wynikającego z przyszłego zanieczyszczenia wód podziemnych w wyniku likwidacji należącej do Z. B. S.A. w B. Kopalni „O.” w sytuacji, gdy PWiK sp. z o.o. w O. nie poniosła szkody. Poza tym zanieczyszczenie dotyczyć będzie wód podziemnych, które co do zasady stanowią własność Skarbu Państwa. Dotychczas PWiK sp. z o.o. w O. korzystała z wód kopalnianych z odwodnienia kopalni, przy czym korzystanie to oparte było na umowie i nie istnieje inna podstawa prawna do dostaw wody kopalnianej. PWiK sp. z o.o. w O. nie dysponowała infrastrukturą do poboru wód podziemnych, które w wyniku zanieczyszczenia nie będą mogły być wykorzystywane. W konsekwencji brak dostaw wody kopalnianej czy też zanieczyszczenia wód w tzw. leju depresji nie stanowi szkody pozwanej i wobec braku wód kopalnianych PWiK sp. z o.o. w O. musiałaby wybudować swą własną pierwotną infrastrukturę do pozyskiwania wody.

Z.B. S.A. w B. wskazuje też, że w zmodyfikowanym pozwie o ustalenie znalazło się osiem żądań o ustalenie braku odpowiedzialności i tylko jedno z tych żądań było związane z warunkiem wypowiedzenia umowy o dostawę wody i tylko ono wiązało się z pozwem wzajemnym o zapłatę. Pozostałe żądania dotyczyły ustalenia braku odpowiedzialności Z.B. S.A. za brak wody w poszczególnych ujęciach strony pozwanej, tym bardziej w sytuacji gdy PWiK sp. z o.o. w O. wprost wskazała, że swe roszczenie o zapłatę wywodzi z faktu zaprzestania odwadniania kopalni i zanieczyszczenia wód podziemnych

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.).

Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Z.B. S.A. w B. nie wykazała, że w stanie faktycznym sprawy zaskarżony wyrok jest oczywiście nieprawidłowy. Przede wszystkim bowiem zgodnie z art. 150 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo górnictwa i geologiczne (jedn. tekst: Dz. U. z 2020, poz. 1064; dalej: „u.p.g.g.”) przepisy o naprawianiu szkód górniczych stosuje się odpowiednio do zapobiegania tym szkodom.

W związku z zanikiem wody w studniach, w wyniku odwodnienia górotworu z wyrobisk górniczych została podjęta decyzja o zaopatrzeniu ludności w wodę z wodociągu komunalnego, którego głównym źródłem zaopatrzenia w wodę było ujęcie wód kopalnianych pochodzących z odwodnienia kopalni rud cynku i ołowiu Z.B. S.A. w B. Każdorazowo udzielając koncesji na wydobycie kopalin zobowiązywano Z.B. S.A. w B. do określenia w planach likwidacji kopalni możliwości, sposobu i zasad zaopatrzenia w wodę kopalnianą dla celów pitnych po zakończeniu eksploatacji rud cynku i ołowiu.

PWiK sp. z o.o. w O. swoje roszczenia wywodzi nie z faktu naturalnego zaniku wody pitnej w studniach głębinowych, lecz z niemożności wykorzystania dotychczas istniejącej infrastruktury, służącej pozyskiwaniu, uzdatnianiu i przekazywaniu odbiorcom wody pochodzącej z ujęcia kopalnianego. Niemożność wykorzystywania istniejącej infrastruktury pozostaje w związku przyczynowym z likwidacją kopalni „O.” poprzez jej zalanie. Z ustaleń faktycznych wynika, że takie działanie doprowadzi do podniesienia poziomu wód, skażenia wód podziemnych, a w konsekwencji utraty źródła wody pitnej pochodzącej z kopalni, jak też z innych źródeł zlokalizowanych w obszarze leja depresji, gdyż pochodząca z nich woda, wskutek zalania kopalni, nie będzie nadawała się do użytku. Dlatego dla zapewnienia zbiorowego zaopatrzenia w wodę zdatną dla ludzi i przemysłu, konieczne będzie poniesienie określonych wydatków. W sprawie Sądy obu instancji uznały roszczenie odszkodowawcze, objęte pozwem PWiK sp. z o.o. w O., za

usprawiedliwione co do zasady, a zatem kwestia konkretnej wysokości tej szkody będzie przedmiotem dalszego procesu.

Jeżeli chodzi o powództwo o ustalenie, że Z. B. S.A. w B. nie będzie ponosiła odpowiedzialności odszkodowawczej deliktowej, jak i kontraktowej w kwestiach wymienionych szczegółowo w żądaniu pozwu w ośmiu punktach, to jego oddalenie było wynikiem nie tylko wniesienia pozwu przez PWiK sp. z o.o. w O. i zgłoszenia roszczeń finansowych. Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji odnośnie do przyczyn oddalenia powództwa o ustalenie, a wśród tych przyczyn Sąd Okręgowy, co do części wskazanych w pozwie żądań, wymienił brak interesu prawnego, a co do części ich bezzasadność Sąd opierał na tym, że dotyczyły faktów, a nie prawa czy stosunku prawnego, jak tego wymaga art. 189 k.p.c.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Skarżący istotnych zagadnień prawnych upatruje w konieczności wyjaśnienia: 1) czy sam fakt przyszłego zanieczyszczenia wód podziemnych w rejonie (...), stanowić może szkodę PWiK sp. z o.o. w O.; 2) charakteru szkody majątkowej PWiK sp. z o.o. w O. związanej z działalnością przedsiębiorstwa górniczego Z. B. S.A. w B.

W uzasadnieniu do drugiego zagadnienia wskazano, że należy rozważyć, w ramach metody dyferencyjnej, jakie stany powinny być w tej sprawie przedmiotem porównań, bowiem jakkolwiek stan obecny jest znany, to stanem pierwotnym do porównań może być stan jak istniałby, gdyby kopalnie rud cynku

i ołowiu, aktualnie prowadzone przez skarżącego nigdy nie powstały, czy może stan, jaki zaistniał po zbudowaniu kopalni ok. 40 lat temu, jako swoisty stan spokojnego współistnienia. Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, iż zasadniczo sam fakt przyszłego zanieczyszczenia wód podziemnych stanowi zdarzenie szkodzące PWiK sp. z o.o. w O. i wystarczające jest, że strona ta straciła przez to możliwość pozyskiwania wody w O. lub jego bliskiej okolicy. Takie podejście, w ocenie skarżącego, oznacza istnienie prawa podmiotowego osoby prawnej do niezanieczyszczonego środowiska, a w przypadku strony pozwanej - powodowej wzajemnie prawa do czystej wody, stanowiącej element prowadzonej przez nią działalności gospodarczej.

Sądy obu instancji wydały rozstrzygnięcie co do zasady roszczenia odszkodowawczego, a zatem zagadnienia związane ze sposobem i metodą ustalania wysokości roszczenia są przedwczesne i nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Natomiast jeśli chodzi o zasadę odpowiedzialności odszkodowawczej co do szkód przyszłych to wynika z powołanego art. 150 u.p.g.g. w zw. z art. 144 i n. tej ustawy oraz kodeksu cywilnego. Pozew o naprawienie szkody PWiK sp. z o.o. w O. wniosła w 2014 r., zaś w listopadzie 2010 r. został opracowany plan likwidacji kopalni „O.”, zakładający zakończenie eksploatacji złóż w roku 2016 r., z uwagi na ich wyczerpanie, a w konsekwencji i wyłączenie kopalnianych pomp, z czym z kolei wiązać się będzie problem dostępu do wody pitnej i konieczność zapewnienia przez PWiK sp. z o.o. w O. nowego systemu zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz zorganizowanie właściwej infrastruktury technicznej.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265). Zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego jest implikowane wynikiem sporu o ustalenie, natomiast o kosztach postępowania kasacyjnego

w odniesieniu do sporu o odszkodowanie orzeknie Sąd pierwszej instancji w wyroku końcowym (art. 108 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 318 § 2 k.p.c.), gdyż skarga kasacyjna dotyczyła wyroku wstępnego rozstrzygającego o zasadzie roszczenia.

jw